

בעקבות דו"ח גולדסטון: מעקב אחר המלצות הדו"ח בעניין המשך החקירות והטלת אחריות פלילית

שרון וייל¹

דו"ח ועדת גולדסטון העלה טענות לכאורה חמורות לפיהן ביצעה ישראל פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות בעזה במסגרת "עופרת יצוקה" בין דצמבר 2008 לינואר 2009. מכיוון שדו"ח גולדסטון עצמו אינו יכול לשמש ראיה בבית משפט, כדי להבטיח שמבצעי הפשעים ומתכנניהם יישאו באחריות פלילית, נדרשים המשך חקירה של הטענות שהועלו בדו"ח, ובמקרים המתאימים העמדה לדין.

דו"חות קודמים שפרסמו ע"י ועדות שונות לבירור העובדות בסכסוכים הובילו להגשת כתבי אישום לבתי דין בינלאומיים. כך היה במקרה של רצח העם בדרכו, שמועצת הביטחון של האו"ם העבירה את הטיפול ב-2004 לבית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC) בעקבות ממצאיה של ועדת לבירור העובדות בראשות השופט אנטוניו קססה. כך היה גם במקרה של הקמת בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ICTY) בעקבות פעילותה של ועדה לבירור העובדות בבלקנים בראשות השופט שריף בסיוני ב-1992.

לאור זאת, יש חשיבות מכרעת למימוש המסקנות וההמלצות הכלולות בדו"ח גולדסטון לפיהן המשך החקירות יכול להיערך בשלושה ערוצים: (1) מוסדות ישראליים; (2) בית הדין הפלילי הבינלאומי; (3) מדינות שלישיות, באמצעות הפעלת סמכות השיפוט הבינלאומית. הסקירה שלהלן מפנה זרקור להתפתחויות האחרונות בכל אחד משלושת המסלולים.

I. חקירה והעמדה לדין בישראל

*"האחריות לחקור הפרות משפט זכויות אדם בינלאומיות ומשפט ההומניטרי, להעמיד לדין את האחראים במקרים המתאימים ולשפוט את מבצעי העבירות מסורה בראש ובראשונה בידי הרשויות המקומיות"*².

פיקוח האו"ם על החקירות הנערכות בישראל

בספטמבר 2009 דרשה ועדת גולדסטון מישראל לפתוח תוך שלושה חודשים בחקירה מקומית, ולדווח למועצת הביטחון, תוך שלושה חודשים נוספים, על הפעולות שננקטו. בד בבד המליצה ועדת גולדסטון שמועצת הביטחון תקים ועדת מומחים עצמאית, שתעקוב אחר חקירות אלו ותדווח על ממצאין למועצת הביטחון. בתום ששת החודשים שקצבה ועדת גולדסטון, ו"בהעדר חקירות עצמאיות הנערכות בתום לב, שתואמות אמות מידה בינלאומיות", מועצת הביטחון תעביר את בירור המצב בעזה לתובע של בית הדין הפלילי הבינלאומי.³

מאז חלפו תשעה חודשים, ומועצת הביטחון עדיין לא נקטה צעדים כלשהם. במקומה, האסיפה הכללית קראה בנובמבר 2009 למזכ"ל האו"ם לדווח בתוך שלושה חודשים על ניהול החקירות המקומיות⁴. וכך, במקום ועדת מומחים עצמאית שתדווח למועצת הביטחון, כפי שהומלץ מלכתחילה, הערכת מצב החקירות המקומיות בישראל הופקדה בידי מזכ"ל האו"ם, הנתון ללחץ פוליטי, והועברה לעצרת הכללית, הנעדרת כוח אופרטיבי מחייב כמו זה של מועצת הביטחון. שלושה חודשים מאוחר יותר, בפברואר

2010, הגיש המזכ"ל דו"ח לקוני לעצרת הכללית של האו"ם; הוא דיווח שישראל קיימה כמה חקירות שלא הושלמו, ולכן אין ביכולתו להעריך אותן.⁵ בעקבות כך, העצרת הכללית של האו"ם קיבלה החלטה נוספת, לפיה דרשה שוב לקיים חקירה עצמאית ואמינה וביקשה מהמזכ"ל לשוב ולדווח ביולי 2010, וכן להעריך אם לאור מצב החקירות יש צורך לנקוט בפעולות נוספות באמצעות גופי האו"ם השונים לרבות מועצת הביטחון. מעניין לציין שבהצבעה על שהחלטה הראשונה, רוב מדינות האיחוד האירופי נמנעו, אף לא אחת מהן לא תמכה וכמה מהן התנגדו. לעומת זאת, התמיכה בהחלטה השנייה היתה שונה לחלוטין: כמה ממדינות האיחוד האירופי תמכו, רבות מהן נמנעו ואף לא אחת מהן לא התנגדה.⁶ ישראל, ארצות הברית וקנדה הצביעו נגד ההחלטה, אבל הן היו מבודדות כמעט לגמרי.

בעוד העצרת הכללית מקבלת החלטות אלה בניו יורק, מועצת זכויות האדם של האו"ם, הממוקמת בז'נבה, החליטה – בהחלטת מעקב ממרס 2010 – להקים את ועדת המומחים העצמאית כדי לפקח על החקירות וההליכים שמקיימים ישראל והרשות הפלסטינית ולהעריך את מידת העצמאות, היעילות והיושר שלהן וכן את התאמתן לאמות מידה בינלאומיות.⁷ בוועדה, שעל הקמתה הודיעה הנציבה העליונה לזכויות האדם של האו"ם ב-14 ביוני 2010, חברים פרופ' כריסטיאן טומושאט, פרופ' אמריטוס למשפטים באוניברסיטת הומבולדט בברלין; השופטת מרי מקגואן דייוויס, שופטת בפועל בבית המשפט העליון של מדינת ניו יורק ותובעת פדרלית; ומר פראם קומראסוומי, מומחה לזכויות אדם שהיה דווח מיוחד של האו"ם בנוגע לעצמאות של שופטים ועורכי דין.⁸ ועדה זאת אמורה להציג דו"ח לפני המושב ה-15 של מועצת זכויות האדם של האו"ם, שיתכנס בספטמבר-אוקטובר 2010. כמה מומחים הביעו אכזבה מכך שהוועדה תגיש את הדו"ח שלה רק אחרי שהמזכ"ל ידווח לעצרת הכללית ביולי.

מצב החקירות בישראל: איך הפכו האשמות לכאורה בדבר ביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות להרשעה אחת ויחידה בדבר גניבת כרטיס אשראי

רוב החקירות שמבצעת המערכת הצבאית הישראלית נעשות במסגרת "תחקירים מבצעיים" פנימיים.⁹ מעט מאותן בחקירות מגיעות לכדי חקירה פלילית. מכיוון שהן החקירות הפליליות והן התחקירים המבצעיים נערכות במסגרת הצבא ועל ידו, מבחינה מבנית חקירות אלו נעדרות עצמאות ואי תלות כפי שנדרש. כך גם דיווחה הנציבה העליונה לזכויות האדם בדו"ח שלה למועצת זכויות האדם ממרס 2010:

"לא תחקירים מבצעיים ולא חקירה פלילית הם אמצעים מספיקים כדי לבדוק אם מדיניות הוראות פתיחה באש או פקודות שלפיהם פעלו כוחות הביטחון הישראליים במבצע 'עופרת יצוקה' עמדו בניגוד למשפט הבינלאומי, או את האחריות של בעלי תפקידים בכירים – צבאיים או אזרחיים. בעניינים אלה דרושה חקירה עצמאית"¹⁰.

ככלל, רוב החקירות המנוהלות על ידי הצבא לא הובילו להגשת כתבי אישום או להעמדה לדין בבתי דין פליליים. עמותת יש דין העלתה שרק 6% מהחקירות הפליליות שנפתחו הניבו כתבי אישום נגד חיילים.¹¹ כתבי אישום פליליים מוגשים רק במקרים חריגים ביותר, נגד חיילים שנוהגים שלא כדין מתוך שיקול דעת אישי. המספר הנמוך של חקירות פליליות קשור לשימוש של הצבא בתחקירים מבצעיים ככלי מניעה מפני הטלת אחריות פלילית. כפי שקבע דו"ח גולדסטון:

"כאשר במרכז המערכת עומדים 'תחקירים צבאיים', אין כל מנגנון חקירה יעיל ובלתי תלוי... חקירות כאלה, שהן פנימיות לרשות הצבאית הישראלית, אינן תואמות אמות מידה בינלאומיות של עצמאות ואי-תלות"¹².

המשפט הבינלאומי דורש לקיים חקירה עד לרמות הגבוהות ביותר בשרשרת הפיקוד הצבאית והמדינית¹³. חקירות אלה צריכות להיות עצמאיות, יעילות, מיידיות ובלתי תלויות. למרות זאת, ישראל לא חקרה אף לא אחת מהטענות שעלו בדו"ח גולדסטון ברמה הפיקודית. ישראל טענה בעקביות שהפקודות וההחלטות הצבאיות התקבלו בהתאם למשפט הבינלאומי¹⁴, ועם זאת, ולמרבה הצער, מספר טעויות טרגיות אירעו¹⁵.

מאז מבצע "עופרת יצוקה" פירסמה ישראל ארבעה דו"חות רשמיים, שבהם נמסר המידע הבא על חקירות שניהלה¹⁶:

- חמישה תחקירים מיוחדים נפתחו והסתיימו באפריל 2009¹⁷. לפי דו"ח גולדסטון, "נראה כי התחקירים נשענו על ראיונות עם מפקדים וחיילים ישראלים בלבד. ככאלה, תחקירים אלה אינם עומדים באמות המידה המשפטיות הדרושות"¹⁸.
- בעקבות דו"ח גולדסטון, נפתח תחקיר מבצעי מיוחד בנובמבר 2009¹⁹. תוצאותיו אינן ידועות.
- נפתחו 150 תחקירים בנוגע לאירועים ספציפיים. 36 מהם נוגעים לחשדות לעבירות פליליות (בעיקר גניבת רכוש, שימוש באזרחים פלסטינים כמגינים אנושיים ויחס לא אנושי לעצורים). בינואר 2010 נסגרו מחצית מהם (18) בלי להניב כתבי אישום.

כל התחקירים הללו ובסיס העובדתי שהוביל למסקנותיהם נעדרים שקיפות. במרס 2010 דיווח הארץ על העמדה לדין של שני חיילים, שלפי כתב האישום אילצו ילד פלסטיני בן 9 לפתוח שקים שהיה חשד כי מולכדו²⁰. ב-16 ביוני 2010 דיווח הארץ שהצבא יעמיד לדין חייל המואשם בהריגת שתי נשים ביריות, בתקרית שהוזכרה בדו"ח גולדסטון; עם זאת, למעלה משנה וחצי לאחר ההרג, עדיין לא נקבעו האישומים²¹. בה בעת, בדו"ח שלה מינואר 2010 ציינה ישראל תוצאה קונקרטיית אחת של מאמציה: חייל אחד הועמד לדין והורשע בעבירה של גניבת כרטיס אשראי²².

II. בית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC)

"...אם הרשויות המקומיות אינן יכולות או אינן רוצות לציית למחויבות זו, יש להפעיל את מנגנוני הצדק הבינלאומיים כדי למנוע חסינות מעונש"²³.

מדינות שאינן חתומות על אמנת רומא יכולות להסכים לסמכות השיפוט של בית הדין הבינלאומי על בסיס *אד-הוקי* באמצעות הצהרה, בהתאם לסעיף 12(3) לאמנת רומא. ב-22 בינואר 2009 פרסמה הרשות הפלסטינית הצהרה המכירה בסמכות השיפוט של בית הדין הפלילי הבינלאומי בנוגע למעשים שנעשו על אדמה פלסטינית מאז 1 ביולי 2002. אם תובע בית הדין הבינלאומי יכיר בסמכותה של הרשות הפלשתינית להצהיר הצהרה זו, הנתונה כעקרון למדינות, יהיה זה בסמכותו של התובע לפתוח בחקירה פלילית על האירועים המתוארים בדו"ח גולדסטון. על כן, בנוסף להמלצה של וועדת גולדסטון לפיה מועצת הביטחון תעביר את התיק לבית הדין הפלילי הבינלאומי אם ישראל לא תסכים לחקור את הטענות לפשעי מלחמה ולהעמיד לדין את האחראים, הדו"ח גם המליץ שהתובע בית הדין הבינלאומי יקבע במהירות האפשרית אם הממשלה הפלסטינית מוכשרת להכיר בסמכות השיפוט של בית הדין הפלילי הבינלאומי בהתאם לסעיף 12(3) לאמנת רומא²⁴.

בהמשך להמלצה זו, ב-12 בינואר 2010 שלחה לשכת התובע בבית הדין הפלילי הבינלאומי מכתב ללשכת הנציבה העליונה, שבו נאמר כי נשקלו חוות דעת משפטיות שונות שהוגשו לתובע והשאלה עדיין נמצאת בבדיקה²⁵. עניין מיוחד מעוררת חוות הדעת שהגיש פרופ' אלן פלה, מומחה למשפט בינלאומי מצרפת,

חבר הוועדה למשפט בינלאומי של האו"ם ובעבר יו"ר הוועדה²⁶. בחוות הדעת שלו הוא תומך בהשקפה שפלסטין – הגדה המערבית ועזה – היא מדינה לצורך סעיף 12(3) של אמנת רומא והוא מסכם ואומר שהצהרת הרשות הפלסטינית מעניקה לבית הדין הפלילי הבינלאומי סמכות שיפוט בנוגע לפשעי מלחמה שבוצעו בשטחה מאז 2002, ובהם הטענות שהועלו בדו"ח גולדסטון.

בעניין אחר, ב-8 בדצמבר 2008 הועברה לבית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) בקשה לחוות דעת מייעצת בעניין "ההתאמה של הכרזת העצמאות החד-צדדית של מוסדות הממשל העצמי בקוסובו למשפט הבינלאומי". אף שאין לכך קשר ישיר, מעניין יהיה לראות איך שני בתי משפט בינלאומיים שונים יתייחסו לשאלת ההגדרה המשפטית של "מדינה", שעה שהאינטרסים הפוליטיים בשני המקרים שונים למדי²⁷.

III. סמכות שיפוט אוניברסאלית

דו"ח גולדסטון המליץ כי על האירועים להיחקר ולהישפט במדינות שלישיות תוך התבססות על סמכות השיפוט הבינלאומית, כפי שנדרש באמנות ז'נבה המחייבות את כל מדינות²⁸.

באפריל 2010 הגישו 19 חברי כנסת הצעת חוק הקוראת להוציא אל מחוץ לחוק עמותות ישראליות, "אם יש סיבות סבירות להסיק שהעמותה תספק מידע לישויות זרות או שהיא מעורבת בהליכים פליליים בחו"ל נגד פקידי ממשלה ישראלים בכירים או נגד קצינים בכירים בצבא הישראלי, שמואשמים בפשעי מלחמה"²⁹. בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר:

"במדינות רבות, דוגמת בריטניה, מתגברות הקריאות למעצר של בכירים בממשל הישראלי וקציני בצבא ההגנה לישראל בגין פשעי מלחמה כנגד הפלסטינים... מצער מאוד כי דווקא בעידן זה, שעלינו להיות מאוחדים מול אותן האשמות חסרות שחר, אנו עדים לעמותות וארגונים ישראלים שפועלים מתחת לפני השטח, נגד ישראל. אותם ארגונים עוזרים בצורה כזו או אחרת לארגונים זרים המבקשים להוציא צווי מעצר וכתבי אישום נגד בכירים ישראלים. בין אם זה על ידי מסירת מידע (לרוב שגוי ואף שקרי) לגורמים זרים שהם אויבנו, ובין אם זה על ידי הסכמה פומבית או גושפנקא שישראל אשמה בפשעי מלחמה. לעיתים אף מעניקים עזרה משפטית ממשית בגיבוש הטיעונים"³⁰.

סמכות שיפוט בינלאומית בספרד – מעקב אחר תיק ההתקפה באל-דרג'

כיום מתנהל בספרד תיק המתבסס על הפעלת סמכות השיפוט האוניברסאלית³¹. ב-13 באפריל 2010 החליט בית המשפט העליון בספרד לסגור את החקירה נגד שבעה מדינאים ישראלים בכירים בעניין ההתקפה באל-דרג' ביוני 2002 (ה"חיסול הממוקד" של סלאח שחאדה). החלטה זו התקבלה בעקבות ערעור על החלטה אחרת מינואר 2009, שקבעה נקבע שיש לפתוח בחקירה. בערעור שנתקבל קבע בית המשפט העליון של ספרד, שהרשות השופטת בספרד מנועה מלהפעיל סמכות השיפוט הבינלאומית בתיק זה, מכיוון ש"הרשויות הישראליות פתחו בחקירה עצמאית ואמינה של ההפצצה". ואולם יש להזכיר כי, שמונה שנים לאחר ההתקפה, החקירה האמינה של ישראל עדיין לא הכריעה. באם לפתוח בחקירה פלילית או לא. בהמשך להתדיינות משפטית ארוכת שהחלה ב-2003, בית המשפט העליון בישראל נמנע מלקבל פסק דין בסוגיה הרגישה והעביר את סמכות ההכרה לידי וועדה עצמאית. ועדה זאת מונתה על ידי הממשלה בינואר 2008 ומנתה שלושה חברים, כולם יוצאי מערכת הביטחון. לאחר למעלה משנה

שבה עשתה מעט מאוד, מת יו"ר הוועדה, צבי ענבר. הוועדה מאז משותקת, למרות הדיווח על מינוי יו"ר חדשה בפברואר 2010 – שופטת בית המשפט העליון בדימוס, טובה שטרסברג-כהן³².

בעניין זה הוגש ערעור לערכאת המשפט הגבוהה ביותר בספרד, בית המשפט החוקתי. בעוד בית המשפט העליון בספרד נקט מאז ומתמיד עמדה מרוסנת בכל הנוגע לתיקים הנוגעים לסמכות שיפוט בינלאומית שהונחו לפתחו על ידי מתדיינים מרחבי תבל, בית המשפט החוקתי נוקט עמדה אקטיבית הרבה יותר בכל הנוגע להחלת סמכות השיפוט הבינלאומית, ולכן הדיון בתיק עדיין לא הסתיים.

אין לדעת אם הערעור שהוגש לבית המשפט החוקתי בספרד יתקבל, אבל הוא עשוי להפעיל לחץ על הוועדה הישראלית החוקרת את פרשת אל-דראג', ובאופן כללי יותר על כל החקירות הישראליות, אשר בעקבות דו"ח גולדסטון, מתנהלות תחת עינה הפקוחה של הקהילה הבינלאומית.

הערות

¹ שרון וייל היא סטודנטית לתואר דוקטור באוניברסיטת ז'נבה וחוקרת באקדמיה למשפט בינלאומי הומניטרי ולזכויות אדם ב'זנבה'. היא גם מרצה באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטת Paris II. דואר אלקטרוני: s.weill@hotmail.com. תודה לדימי ריידר על תרומתו לגרסה המוקדמת של המאמר.

² דו"ח הוועדה לבירור העובדות בסכסוך בעזה (דו"ח גולדסטון), 25 בספטמבר 2009, A/HRC/12/48, para. 1963. ניתן לעיין בכתובת

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>
³ ראו לעיל, פסקה (c) 1969

⁴ החלטה מס' A/64/10. התקבלה בעצרת הכללית של האו"ם בישיבת המליאה ה-39, 5 בנובמבר 2009. ההחלטה התקבלה ברוב של 114 מדינות תומכות ו-18 מתנגדות. ההחלטה זמינה לעיין בכתובת:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/462/43/PDF/N0946243.pdf?OpenElement>
⁵ כמה ימים קודם לכן פירסמה ישראל דו"ח תחת הכותרת "חקירות המבצע בעזה: עדכון", 20 ביוני 2010. הדו"ח מתאר את הליכי החקירה ואת החקירות הקיימות בנוגע למבצע "עופרת יצוקה". ראו http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/Gaza_Operation_Investigations_Update_Jan_2010.htm

ראו גם ההודעה הרשמית שפרסם משרד החוץ הישראלי: "ישראל מגיבה על דו"ח מזכ"ל האו"ם על יישום המלצות דו"ח גולדסטון", 5 בפברואר 2010. ההודעה זמינה בכתובת: http://www.mfa.gov.il/MFA/About+the+Ministry/MFA+Spokesman/2010/Israel_responds_UNSecy-Gen_report_implement_recommendations_Goldstone_report_5-Feb-2010.htm

⁶ נוסף על כך, הפרלמנט האירופי אימץ את דו"ח גולדסטון ב-10 במרס 2010. הנוסח המלא של ההחלטה זמין בכתובת:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0054+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

⁷ החלטת מועצת זכויות האדם, "מעקב אחר דו"ח הוועדה העצמאית לבירור העובדות בסכסוך בעזה", 25 במרס 2010, A/HRC/RES/13/9. זמינה לעיין בכתובת: <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/0/7d3f137e67d203ab8525770d005b7996?OpenDocument>

⁸ ראו דו"ח מועצת זכויות האדם, "דו"ח התקדמות של הנציבה העליונה על המעקב אחר דו"ח הוועדה לבירור העובדות בסכסוך בעזה", 14 ביוני 2010, A/HRC/CRP.4. ניתן לעיין בכתובת: [http://www.adalah.org/eng/docs/june10/HRC14.Report.OHCHR.ExpertsGroup\[1\].pdf](http://www.adalah.org/eng/docs/june10/HRC14.Report.OHCHR.ExpertsGroup[1].pdf)

⁹ החוק מגדיר תחקיר מבצעי "הליך שמקיים הצבא, לפי הוראות הצבא ונהליו, בנגע לתקרית שהתרחשה באימון צבאי או במבצע צבאי או בקשר אליהם". לתחקירים צבאיים יש המאפיינים הבאים: (1) כל העדויות והראיות והמסקנות בנוגע אליהן נותרות חסויות ואינן קבילות בבית משפט; (2) אם הפרקליט הצבאי הראשי מוצא שיש בסיס לפתוח בחקירה פלילית, הוא יכול לעשות זאת רק לאחר התייעצות עם אלוף. מכיוון שחומרי החקירה נותרים חסויים, אם הפרקליט הצבאי הראשי מחליט לפתוח בחקירה פלילית, החקירה תתחיל למעשה מההתחלה.

¹⁰ ראו דו"ח הנציבה העליונה לזכויות אדם, " Human Rights Situation in Palestine and other Occupied Arab Territories: The grave violations of human rights in the Occupied Palestinian Territory,

- particularly due to the recent Israeli military attacks against the occupied Gaza Strip", 17 במרס 2010, A/HRC/13/54. ניתן לעיון בכתובת:
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/13session/A.HRC.13.54_AEV.pdf
¹¹ מאז תחילת האינתיפאדה השנייה ועד לסוף 2009, רק 13 חקירות של אירועים שבהם נהרגו אזרחים פלסטינים הובילו להגשת כתבי אישום. רק בארבעה מקרים שבהם נהרגו אזרחים פלסטינים הורשעו החיילים. ראו דו"ח מטעם יש דיין: "דף נתונים, פברואר 2010, חקירת עבירות פליליות של חיילי צה"ל נגד פלסטינים ורכושם, נתוני השנים 2000-2009". ניתן לעיון בכתובת:
<http://www.yesh-din.org/sys/images/File/2000-2009%20Investigations%20and%20Indictments%20-%20Datasheet,%20Feb%202010%20%5BHebrew%5D.pdf>
 ראו גם הדו"ח "חריגים, העמדה לדין של חיילי צה"ל באינתיפאדה השנייה ולאחריה, 2000-2007", ניתן לעיון בכתובת:
<http://www.yesh-din.org/sys/images/File/Exceptions%5BHeb%5D%5B1%5D.pdf>
¹² ראו דו"ח גולדסון, 25 בספטמבר 2009, סעיף 1959, זמין לעיון בכתובת:
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>
¹³ לפי אמנות ז'נבה, מדינות צריכות לחקור אנשים שנטען כי ביצעו פשעי מלחמה או הורו לבצע פשעי מלחמה, ראו סעיף 146 לאמנת ז'נבה הרביעית.
¹⁴ ראו, למשל, התגובה הישראלית על טענות בנוגע לחוקיות של הנהלים המסדירים את השימוש בנשק: "בעוד נוהלי הפתיחה באש של צה"ל תואמים לחלוטין את המשפט הבינלאומי, צה"ל הדגים את מחויבותו להגנת אזרחים באמצעות הפצת הוראות ופקודות חדשות בעת מבצע 'עופרת יצוקה', שנועדו להגביר ולהבהיר עוד יותר הגנות אלה"; "צה"ל משתמש רק בכלי נשק ובתחמשת שמוגדרים חוקיים במשפט הבינלאומי ושמוגדרים ככאלה על ידי הרשויות הרלוונטיות בצבא, בהן קציני הפרקליטות הצבאית" (דו"ח ישראלי: "המבצע בעזה – היבטים עובדתיים ומשפטיים", יולי 2009, סעיף 222 וסעיף 405). זמין בכתובת:
<http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/E89E699D-A435-491B-B2D0-017675DAFEF7/0/GazaOperation.pdf>
¹⁵ ראו, למשל: "צה"ל בודק את הטעות המבצעית הקשה, כדי לאכוף אמצעי הגנה ולמנוע את הישנותה. ישראל מתחרטת על התוצאה הטרגית. טעות מסוג זה עלולה לקרות בלחימה אינטנסיבית בסביבה צפופה" (דו"ח ישראלי: "המבצע בעזה – היבטים עובדתיים ומשפטיים", יולי 2009, סעיף 387). זמין בכתובת:
<http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/E89E699D-A435-491B-B2D0-017675DAFEF7/0/GazaOperationwLinks.pdf>
 "תוצאות טרגיות, כמו מוות של אזרחים ונזק לרכוש אינן מצביעות בהכרח על הפרות של המשפט הבינלאומי"; "התחקירים המיוחדים גילו כמה תקריות שבהם היו טעויות מודיעיניות ומבצעיות... התחקירים המבצעיים המיוחדים חשפו גם כמה מקרים שבהם חיילי צה"ל וקצינים הפרו את הוראות הפתיחה באש (דו"ח ישראל, "תחקירי המבצע בעזה, עדכון", ינואר 2010, פסקה 4 ופסקה 99-100. ניתן לעיון בכתובת:
<http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/8E841A98-1755-413D-A1D2-8B30F64022BE/0/GazaOperationInvestigationsUpdate.pdf>
¹⁶ ארבעת הדו"חות הישראליים הם (באנגלית): (1) "Conclusion of investigations into Central", אפריל 2009. ראו
http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/IDF_Conclusion_of_investigations_Operation_Cast_Lead_Part1_22-Apr-2009.htm.htm
 ("The Operation in Gaza: Factual and Legal Aspects", יולי 2009. ראו
<http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/E89E699D-A435-491B-B2D0-017675DAFEF7/0/GazaOperationwLinks.pdf>
 ("Initial Response to the Fact-Finding Mission on Gaza pursuant to Resolution S-9/1 of the Human Rights Council", ספטמבר 2009. ראו
<http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/FC985702-61C4-41C9-8B72-E3876FEF0ACA/0/GoldstoneReportInitialResponse240909.pdf>
 ("Gaza Operation Investigations: An Update", ינואר 2010. ראו
<http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/8E841A98-1755-413D-A1D2-8B30F64022BE/0/GazaOperationInvestigationsUpdate.pdf>
¹⁷ אלה חמשת התחקירים: (1) תקריות שבהן נורו מתקנים של האו"ם ומתקנים בינלאומיים; (2) תקריות שבהן נורתה אש על מתקנים, מבנים, כלי רכב או צוותים רפואיים; (3) תקריות שבהן נפגעו אזרחים רבים; (4) שימוש בתחמושת המכילה זרחן; (5) גרימת נזק לתשתיות והריסת מבנים על ידי

- כוחות קרקעיים. ראו דו"ח ישראלי, "סיכום תחקירים בעניין טענות ושאלות מרכזיות במבצע 'עופרת יצוקה'", אפריל 2009. ראו
- http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/IDF_Conclusion_of_investigations_Operation_Cast_Lead_Part1_22-Apr-2009.htm
- ¹⁸ ראו דו"ח גולדסטון, 25 בספטמבר 2009, פסקה 1819.
- <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>
- ¹⁹ "התחקיר המיוחד הנוסף מתמקד בשלושה מתמקד בשלוש סדרות של האשמות שהועלו בדו"ח של מועצת זכויות האדם. סדרה אחת מתייחסת לשכונת אל-סמוני ונטען בה כי התקפה של צה"ל גרמה לפציעתם ולמותם של עשרות אזרחים שחיפשו שם מקלט. סדרה אחרת של האשמות שנבדקו מתייחסת לטענות על התעללות של צה"ל בעצורים פלסטינים. סדרה שלישית של טענות שנבדקו מתייחסת להתקפה לכאורה על מסגד אל-מקאדמה". ראו הדו"ח הישראלי "Gaza Operation Investigations: An Update", ינואר 2010, סעיף 125. ניתן לעיין בכתובת
- <http://www.mfa.gov.il/NR/rdonlyres/8E841A98-1755-413D-A1D2-8B30F64022BE/0/GazaOperationInvestigationsUpdate.pdf>
- ²⁰ ראו הארץ, "כתב אישום: שני חיילים השתמשו בילד בן 9 כמגן אנושי במהלך עופרת יצוקה", 12 במרץ 2010. זמין לעיין בכתובת <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1155807.html>
- ²¹ ראו הארץ, "צה"ל יעמיד לדין חייל שהרג אם ובתה שהניפו דגלים לבנים", 17 ביוני 2010. זמין לעיין בכתובת
- <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?more=1&itemNo=1174691&contrassID=1&subContrassID=7&sbSubContrassID=0>
- שם, סעיף 137.
- ²² ראו דו"ח גולדסטון, 25 בספטמבר 2009, סעיף 1963. זמין לעיין בכתובת
- <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>
- ²⁴ סעיף 1970 בדו"ח גולדסטון. ההצהרה זמינה לעיין בכתובת
- <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/74EEE201-0FED-4481-95D4-C8071087102C/279777/20090122PalestinianDeclaration2.pdf>
- ²⁵ את המכתב מלשכת התובע בבית הדין הפלילי הבינלאומי ללשכת הנציבה העליונה אפשר לקרוא בכתובת
- <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/FF55CC8D-3E63-4D3F-B502-1DB2BC4D45FF/281439/LettertoUNHC1.pdf>
- ²⁶ Alain Pellet, "The Effects of Palestine's Recognition of the International Criminal Court's Jurisdiction", 18 February 2010. Available at, <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/D3C77FA6-9DEE-45B1-ACC0-B41706BB41E5/281927/PelletENGCLEAN.pdf>
- ²⁷ ראו החלטה GA RES/63/3 (A/63/L.2), שקיבלה העצרת הכללית של האו"ם בישיבת המליאה ה-22 ב-8 באוקטובר 2008.
- <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/470/97/PDF/N0847097.pdf?OpenElement>
- ²⁸ ראו דו"ח גולדסטון, 25 בספטמבר 2009, סעיף 1975. ניתן לעיין בכתובת
- <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>
- ²⁹ ראו הירחון האלקטרוני של עדאלה, אפריל 2010.
- <http://www.adalah.org/newsletter/heb/apr10/bill.pdf>
- שם.
- ³⁰ שרון וייל, "תרבות החסינות של ישראל", *Le Monde Diplomatique* (English edition online), ספטמבר 2009. זמין לעיין בכתובת <http://mondediplo.com/2009/09/13israelimpunity>. לניסיונות נוספים לכפות את העיקרון של סמכות שיפוט בינלאומית, ראו "The Principle and Practice of Universal Jurisdiction," the Palestinian Centre for Human Rights, http://pchr.org/files/Reports/English/pdf_spec/PCHR-UJ-BOOK.pdf
- ³² ראו העיתון *גרונלם פוסט*, "Analysis: Goldstone fire far from", 12 בפברואר 2010, זמין לעיין בכתובת <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=168514>